UNIVERZITA KARLOVA
PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA EVROPSKÉHO PRÁVA
nám. Curieových 7, 116 40 Praha 1
tel.: ++420 2 21005566
mail: dolejsi@prf.cuni.cz
UNIVERSITAS CAROLINA
FACULTAS IURIDICA
CATHEDRA IURIS EUROPAEI

POSUDEK OPONENTA NA DOKTORSKOU DISERTAČNÍ PRÁCI

Doktorand: Mgr. Ing. Jan Levý

Název práce: Komparace soutěžního práva ČR, Ruska a EU

Oponent: doc. JUDr. Václav Šmejkal, Ph.D.

Obecná charakteristika práce:

Posuzovaná práce je zaměřena na srovnání práva ochrany hospodářské soutěže a práva proti nekalé soutěži v Ruské federaci, v České republice, potažmo v Evropské unii. Konkrétně komparuje právní úpravy boje proti kartelům, proti zneužívání dominantního postavení a proti nekalé soutěži, jakož i základní parametry institucionálně-procesního rámce vymáhání toho práva v praxi. Stanoveným cílem práce bylo ukázat podobnosti a odlišnosti, nikoli hodnotit efektivitu, hodnotové základy či míru ingerence soutěžní politiky do práva.

Toto zacílení práce je zajímavé a náročné současně. Ruská právní problematika není v dnešní ČR dostatečně studována a reflektována, což platí i pro oblast ochrany soutěže, kde je převažující pozornost věnována problematice domácí a EU, případně komparacím s antitrustem USA. Postavení těžiště práce na ruské právní úpravě, na ruské odborné diskusi a aplikační praxi, je tak v lecčems průkopnické, a tedy i nepochybně zajímavé. Srovnávání právních úprav a aplikační praxe různých zemí je pak vždy náročnou disciplínou vyžadující velmi dobrou orientaci jak v psaném právu a judikatuře, tak i doktríně a odborné diskusi, a to nejen v otázkách přímo komparovaných předpisů, ale i předpisů souvisejících, včetně obecných úprav soukromého práva, ale i práva ústavního, správního, trestního atd. Výběr tématu a zaměření práce tedy svou náročností nepochybně odpovídají metě, kterou představuje úspěšné zakončení doktorského studia a získání titulu Ph.D.

Práce má 188 stran vlastního obsahu, vedle toho je vybavena rozsáhlým seznamem použité literatury a judikatury, stručnou anotací v českém a anglickém jazyce, seznamem klíčových slov v obou těchto jazycích, jakož i seznamem v textu užívaných zkratek.

Prakticky přínosnou přílohou jsou vybraná ustanovení ruského zákona o ochraně konkurence. Z hlediska formálního je práce podána jasným a srozumitelným jazykem, bez zásadních gramatických či ortografických nedostatků, její úhledná úprava svědčí o pečlivém přístupu autora.

Co do struktury je obsah práce členěn do šesti výkladově-analytických kapitol opatřených vlastními dílčími závěry, dále Úvodu a Závěru. Hlavní kapitoly se soustředí na srovnání ruské právní úpravy s českou, resp. evropsko-unijní, v oblastech pojmu a předmětu soutěžního práva, základních soutěžně-právních pojmů, zákazu zneužívání dominantního postavení a kartelových dohod, nekalé soutěže, institucionálně-procesních aspektů ochrany soutěže. Vstup do této problematiky tvoří vedle Úvodu kapitola věnovaná „Ekonomii a právu" hospodářské soutěže, tedy základních přístupů k definování a regulaci tržní konkurence. Jde o strukturu jasnou a v základních parametrech logickou, umožňující čtenáři postup od obecných otázek ochrany soutěže v Rusku přes jednotlivé části ruského zákona o ochraně konkurence, jakkoli autor nezamlčuje, že jde o strukturu do jisté míry neúplnou, neboť některé „pilíře" soutěžního práva – zejména kontrola spojování soutěžitelů – byly ponechány mimo záběr práce.

Silné stránky práce:

Práce má jasně stanovený cíl, hypotézy a nenechává čtenáře na pochybách o svém záměru, obsahu a ambicích. Autor věnoval v Úvodu potřebnou pozornost představení všech těchto východisek, uvedl hlavní použité prameny (zejména ruské provenience), jakož i metody, které při zpracování práce použil. Obě hypotézy byly autorem stanoveny dostatečně jasně a realisticky, i když pouze první z nich bylo možné ověřit prací zamýšleného obsahu (komparací právních úprav). Druhá hypotéza, týkající se srovnatelné úrovně ochrany hospodářské soutěže v Rusku, ČR a EU mohla být komparací právních úprav zodpovězena jen částečně, protože by si vyžadovala i srovnávací analýzu politické komponenty, neboť nelze – zejména v ochraně hospodářské soutěže – separovat soutěžní právo od soutěžní politiky, která stanoví jeho priority, ovlivňuje volbu řešených kauz, aplikované doktríny, přísnosti nebo naopak shovívavosti vůči určitým praktikám, „národním šamponům" korporátního světa atd. Přes toto omezení lze přístup, který formuloval autor v Úvodu dostatečně logicky, srozumitelně a s potřebnou znalostí obsahových i metodologických aspektů, hodnotit kladně.

Za hlavní klad a přínos práce je však, jak již bylo naznačeno výše, třeba považovat ambici autora analyticky prozkoumat právní základ ochrany hospodářské soutěže v Ruské federaci a ukázat jeho shody a rozdíly s domácímu publiku dobře známou právní úpravou ČR a EU. Za tímto účelem musel autor čerpat výhradně z ruských pramenů, neboť podobné komparatistické práce, které by mohl jako vodítka využít, dosud neexistují. Práce je tudíž velmi samostatným a smělým pokusem o analytické představení ochrany hospodářské soutěže v Ruské federaci, navíc prostřednictvím její komparace s domácí, resp. unijní právní úpravou. V tom tkví největší přínos a teoretický i praktický význam práce, která přinejmenším v českém prostředí nabízí skutečné „otevření okna na východ" a je tím bezpochyby nová, průkopnická a přínosná.

Autor svou prací prokázal velmi dobrou orientaci ve zkoumané problematice soutěžního a nekalosoutěžního práva, schopnost srovnávací analýzy, práce s velkým množstvím

pramenů, s judikaturou i s výstupy z odborné diskuse. O jeho odbornosti v rozebíraném tématu není pochyb. Pokud jsou v další části posudku kriticky zvýrazněny některé nedostatky práce, nijak tím není zpochybněno celkově kladné hodnocení erudice a schopnosti samostatné odborné analytické práce, které autor předvedl.

Za čtenářsky velmi sympatické a současně vítané i z odborného hlediska je třeba považovat i autorovu snahu systematizovat a komparovat ustanovení práva RF na straně jedné a ČR/EU na straně druhé v souhrnných tabulkách (na str. 77, 91, 104-105 a dalších). Společně s dílčími závěry na konci všech výkladově-analytických kapitoly jde o cenná shrnutí usnadňující orientaci, zapamatování hlavních závěrů a také vnímání dalšího výkladu a závěrů autora.

Slabé stránky práce:

Za hlavní sabinu práce považuji její první kapitolu (Ekonomie a právo – několik poznámek o vlivu norem soutěžního práva na hospodářskou soutěž). Svým obsahem má charakter jakéhosi obecně-informativního referátu, zaměřeného navíc z větší části na argumentaci amerických autorů, z nichž někteří reprezentují, i z hlediska antitrustu USA, spíše libertariánskou krajnost, než skutečně vlivný mainstream (názory D. T. Armentana z 90. let 20 stol. demonstrované na jeho názoru na řešení kauzy *Microsoft* federálními soudy USA). Ačkoli v obecné úvodní kapitole je možné omluvit převahu převzatých názorů a závěrů nad vlastním autorským přínosem, těžko lze pochopit souvislost super-stručných exkurzů do teorií a doktrín hospodářské soutěže s další komparací, nebo jejich potřebnost pro lepší vnímání shod a rozdílů mezi soutěžním právem Ruska a ČR/EU. Na tomto místě by nepochybně větší význam měly buď hlubší představení metod a postupů následné právní komparace, anebo vysvětlení hlavních modelů ochrany hospodářské soutěže ve vyspělém světě (převážně justiční model USA, převážně administrativní model EU…), s nimiž by pak mohl být poměřován model rozvíjející se v současné RF.

I z hlediska autorových tvrzení ohledně existence a neexistence legální definice konkurence (hospodářské soutěže) a jejího rozboru, lze mít k obsahu první kapitoly výhrady. Jednak sama jazyková analýza obsahu definice obsažené v ruském zákoně je vždy jen částí rozboru, který by si otázka definování a chápání hospodářské soutěže zasluhovala. Jazyk definice odhaluje svůj plný smysl jen v kontextu – v daném případě právně-teoretickém, praktickém, ale i politickém – které v autorově analýze chybí. A ačkoli lze souhlasit, že podobnou zákonnou definici právo ČR ani EU, na rozdíl od práva RF, nezná, bylo by namístě uvést alespoň definici „oficiózní“, vyjadřující odborný názor a přístup Evropské komise (viz *Glossary of terms used in EU competition policy*, DG Competition, July 2002, volně dostupný na webu), jakož i střípky definice obsažené ve výrocích Soudního dvora EU, s nimiž přinejmenším evropská právní věda pracuje (viz např. Bernard van de Walle de Ghelcke, *Economic Reasoning before the European Union Courts in Competition Law*, Bruges European Economic Policy Briefings 44/2018, rovněž volně přístupné na webu). Šlo-li v první kapitole o základní srovnání pojetí hospodářské soutěže a přístupu k ní na straně Ruska, ČR/EU, takový přístup by byl nepochybně namístě.

V úvodní kapitole rovněž chybí alespoň zmínka o tom, zda a do jaké míry sledují v současném Rusku zahraniční vzory antitrustu USA a EU, zda a jak se v Rusku věnují

těm oborně-právním znalostem a zkušenostem, které byly na tomto poli akumulovány na Západě před tím, než byla ochrana konkurence v RF v roce 1991 poprvé uzákoněna. Sám fakt, že stejně jako §§ 1 a 2 Shermanova zákona v USA, stejně jako články 65 a 66 Smlouvy ESUO a dnes články 101 a 102 Smlouvy o fungování EU, cílí i ruský zákon o ochraně konkurence na kartely a zneužívání monopolní (dominantní) pozice, již svědčí o tom, že jisté vnímání zahraniční zkušenosti a praxe v RF existuje, že ruský antitrust nebyl budován bez přihlédnutí k předchozímu vývoji okolního světa, což v případě ochrany soutěže nevyhnutelně znamená USA a EU.

V dalších částech práce, které jsou mnohonásobně zajímavější, přínosnější a nepoměrně kvalitnější než kapitola první, byl autor v některých tvrzeních někdy příliš stručný, případně nepřesný na úkor srozumitelnosti. Jde např. o následující pasáže:

- Na str. 47 chybí ve výkladu ohledně ruského zákona o přirozených monopolech alespoň zmínka o úpravě práva EU představované jednak čl. 106 Smlouvy o fungování EU (a judikaturou k němu), zadruhé „balíčkem“ Evropské komise ke službám obecného hospodářského zájmu (obsahujícím vedle soft-law i nařízení a směrnici Komise) a zatřetí existencí regulatorních úřadů právní úpravou jejich funkce v přirozeně monopolních odvětvích (telekomunikace, energetika atd.) v jednotlivých zemích EU. Skutečně jde o úpravy natolik odlišné, že nestojí za to obdobu regulace na straně EU zmiňovat?
- Na str. 84 autor konstatuje, že FAS vede rejstřík osob, které se dopustily proti-soutěžního deliktu, aniž by vysvětloval, o co přesně jde, jaký je jeho význam a funkce. Čtenář se tak může dohadovat, zda jde o náhražku sbírky rozhodnutí FAS (zda existuje a v jaké míře je taková sbírka veřejnosti přístupná autor v textu neuvádí) či paralelní „seznam“ k ní. Vzhledem k tomu, že je neveřejný, vzniká automaticky otázka, zda v Rusku funguje obdoba elektronicky přístupných rozhodnutí ÚOHS a Evropské komise, v nichž si lze jednotlivé subjekty poměrně snadno „prolustrovat“ z hlediska jejich soutěžní minulosti.
- Z vyjádření autora na str. 103 zdá se vyplývá, že v soutěžním právu EU/ČR neexistují *per se* zakázané delikty zneužití dominantního postavení. Domnívám se, že jde o tvrzení sporné, že lze poukázat na autory stojící za tím, že obdoba *hard-core* kartelů existuje i mezi typy zneužití dominantního postavení a že neukončený spor mezi spol. *Intel* a Evropskou komisí ukazuje právě na tuto nejednoznačnost a na hledání odpovědí na otázku, zda lze v soutěžním právu EU označit některé praktiky dominanta za pojmově proti-soutěžní bez ohledu na jejich reálný efekt na poměry trhu a postavení „vytlačovaného“ konkurenta na něm.
- Nedochází na str. 115 k mísení pojmů neplatnost absolutní a relativní s účinky neplatnosti *ex tunc* a *ex nunc*? Pokud autor píše o neplatnosti od momentu prokázání porušení zákona, na místě by zřejmě byl závěr o preferování neplatnosti *ex nunc*, nikoli neplatnosti relativní.
- Podobně na str. 167 není srozumitelné, co je myšleno presumovaným zaviněním na rozdíl od presumované nedbalosti v rámci srovnání mezi RF a ČR. Autor nevysvětluje, jak právo RF chápe zavinění, takže není jasné, proč nezahrnuje i nedbalost, jako je tomu v ČR a v čem se tedy ruská presumpce zavinění liší od české presumpce zavinění z nedbalosti.
- Na str. 175 konstatuje autor podřízení FAS vládě Ruské federace, aniž by tuto skutečnost dále vysvětloval, a aniž by s ní v další komparaci jakkoli pracoval. Znamená to, že FAS není ve svém rozhodování nezávislá na vládě a je tak spíše v postavení *Antitrust Division* ministerstva spravedlnosti USA, než v pozici ÚOHS

nebo Evropské komise? Pokud tomu tak je, nejde o zásadní rozdíl, který měl být v komparaci zohledněn, neboť může mít výrazný vliv na řešení zejména politicky citlivých kauz (v nichž ÚOHS i Evropská komise mohou a musejí postupovat bez toho, aby podléhaly názoru politického vedení ČR, resp. EU)?

Co se Závěru týče, mám za to, že měl autor věnovat méně prostoru rekapitulaci jednotlivých kapitol práce, a naopak více odpovědím na stanovené hypotézy a jejich argumentační podporu, resp. vysvětlení souvislostí, které zůstaly za rámcem analýzy, stanovení mezí v práci nalezených zjištění atd.

Celkové hodnocení práce:

Klady práce rozhodně převažují, jde o dílo samostatné a přínosné, autor v něm skutečně přinesl nové poznání a s výhradami učiněnými výše naplnil stanovený výzkumný záměr. Práci hodnotím celkově jako zdařilou a nemám pochyb o kvalitách jejího autora, které odpovídají úrovni nositele vědeckého titulu Ph.D.

Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí.

Otázky k obhajobě (nad rámec případné reakce na dotazy položené v rámci předchozího hodnocení):

1. Existuje v ruském právu nějaká úprava obdobná národním úpravám v zemích EU ve věcech ekonomické závislosti, resp. významné tržní síly? Neumožňuje zmínka o „jiných činnostech“ v zákoně RF (str. 71-72 práce) postih i obdobných fenoménů, nebo tuto snahu o svého druhu regulaci v RF „supluje“ veřejnoprávní potírání nekalosoutěžních praktik?
2. Lze hovořit o svébytném modelu ochrany soutěže v RF, nebo na základě v práci zjištěných podobností je lepší hledat jeho afinitu s modelem EU, případně USA?

V Praze, dne 9. 7. 2019

doc. JUDr. Václav Šmejkal, Ph.D.